

Lumbale laminectomie

De inhoud van deze folder komt uit de Patient Journey App. Daarom kan het zijn dat sommige verwijzingen in deze folder niet juist zijn omdat zij naar een mogelijkheid in de app verwijzen. Om de informatie zo goed mogelijk te kunnen bekijken is het downloaden van onze app via de app store of google play store aan te raden. Deze app is gratis. Doorloop de volgende stappen om de app in gebruik te nemen:

- 1 Zoek naar Patient Journey in de App Store / Google Play of scan de QR code.
- 2 Download de app
- 3 Accepteer de push notificaties
- 4 Zoek naar ETZ behandelwijzer
- 5 Selecteer de juiste behandeling en druk op 'Start'.

Algemene info

Welkom

Welkom in de app van het ETZ. De informatie in deze app is bedoeld voor mensen die worden geopereerd aan een kanaalstenose van de rug door middel van een lumbale laminectomie.

Meer informatie over: ETZ

Het ETZ is een topklinisch opleidingsziekenhuis en traumacentrum. Met drie locaties in Tilburg en Waalwijk is ETZ hét ziekenhuis voor alle inwoners van de regio Midden-Brabant, maar ook (ver) daarbuiten. Omdat iedere patiënt uniek is, bieden we zorg op maat. Wij gaan in gesprek met patiënten over wat zij voelen, denken en vinden. 'Oog voor jou' noemen we dat. Zo helpen we patiënten om samen met hun specialist de best passende behandeling te kiezen. Op deze wijze leveren wij onze patiënten zorg die Buitengewoon is.

U heeft de afgelopen tijd een aantal onderzoeken gehad waaruit blijkt dat u een kanaalstenose van de rug heeft. Er is met u besproken welke behandeling voor u het meest geschikt is. Gedurende de behandeling krijgt u veel informatie. Het is niet eenvoudig al deze informatie in één keer te onthouden. Deze app is bedoeld als aanvulling op en ter ondersteuning van de mondelinge informatie die u krijgt van uw zorgverleners. Daarnaast is het een hulpmiddel om u voor te bereiden op gesprekken en om uw eigen vragen/opmerkingen alvast te noteren. Ook voor uw naasten kan het nuttig zijn om deze informatie te lezen. Aarzel niet contact met ons op te nemen als u vragen heeft of wanneer u ergens niet tevreden over bent. Wij zijn er om u te helpen. Wij wensen u de komende periode veel sterkte toe.

ETZ (Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis)

Het TweeSteden ziekenhuis (TSz) en het St. Elisabeth Ziekenhuis (EZ) zijn per 14 augustus 2013 bestuurlijk gefuseerd. De werknaam is tegenwoordig Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ). Het bestuurlijk samengaan van onze ziekenhuizen levert zowel op medisch kwalitatief als op financieel gebied een positieve bijdrage aan de zorg in de regio, met als uitgangspunt 'Dichtbij wat kan, centraal wat moet'. De neurochirurgische zorg binnen het ETZ wordt op 1 locatie aangeboden (Elisabeth) wat betreft de opname, operatie en het polikliniek bezoek.

MijnETZ - Patiëntenportaal

Veilig toegang tot uw Persoonlijk Digitaal Patiëntendossier

Regelt u uw zaken graag digitaal? [MijnETZ](#) geeft u toegang tot uw medische dossier in ons ziekenhuis. De eerste keer moet u zich aanmelden met een activatiecode.

→ [Klik hier om naar het patiëntenportaal 'Mijn ETZ' te gaan](#)

Neurochirurgisch centrum Brabant

Neurochirurgie houdt zich bezig met operaties aan het zenuwstelsel (hersenen en wervelkolom). Het ETZ is hét neurochirurgisch centrum in Nederland: patiënten komen uit heel Nederland naar Tilburg.

Ruim 60 jaar staat - voorheen het St. Elisabeth Ziekenhuis en nu het ETZ - bekend om zijn neurochirurgische zorg, mede dankzij het [Gamma Knife Centrum Tilburg](#), waar we unieke radiochirurgische behandeling aanbieden. Neurochirurgische zorg wordt aangeboden in het Neurocentrum op ETZ Elisabeth.

Behandelaars

De volgende neurochirurgen zijn werkzaam in het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis

-[Dr Al-Khawaja](#)

-[Dr Ardon](#)

-[Dr Brouwers](#)

-[Dr Burhani](#)

-[Dr de Boer](#)

-[Dr Depauw](#)

-[Dr Lamers](#)

-[Dr Lie](#)

-[Dr Nachtergaele](#)

-[Dr van der Pol](#)

-[Dr Rutten](#)

-[Dr Verfaillie](#)

-[Dr Verheul](#)

Informatie over lumbale laminectomie

Hoe is de rug opgebouwd?

Uw rug bestaat uit 24 wervels en 9 vergroeide wervels in het heiligbeen en een staartbeen.

Deze wervels vormen samen de wervelkolom.

De wervelkolom wordt gevormd door:

- **7 nekwervels, de cervicale wervels,**
- **12 borstwervels, de thoracale wervels,**
- **5 lendewervels lumbale wervels,**
- **het heiligbeen, het sacrum,**
- **het staartbeen, het coccygus.**

Meer informatie over: Wervels

Achter elke wervel bevindt zich een opening.

Aangezien de wervels boven elkaar staan vormen deze openingen een kanaal, het wervelkanaal.

Door dit kanaal loopt het ruggenmerg.

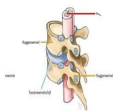
Dit ruggenmerg bestaat uit zenuwweefsel.

Tussen 2 wervels vertakt vanuit het ruggenmerg een zenuw naar links en een zenuw naar rechts.

Deze zenuwen geven prikkels door vanuit het ruggenmerg naar het lichaam en van het lichaam terug naar het ruggenmerg.

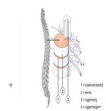
Tussen 2 wervels zit de tussenwervelschijf.

Wat is een kanaalstenose?

Een kanaalstenose is een vernauwing van het wervelkanaal. Deze stenose wordt veroorzaakt door artrose (kalkafzetting) en/ of slijtage van de wervels.

Wat is een lumbale kanaalstenose?

Een lumbale kanaalstenose is een vernauwing van het wervelkanaal ter hoogte van de rugwervels . Deze stenose wordt veroorzaakt door artrose (kalkafzetting) en/ of slijtage van de wervels.

Meer informatie over: Lumbale kanaalstenose

Door veroudering worden de wervels minder flexibel en de bindweefselbanden, die de rugspieren aan de wervels hechten, verdikken. Hierdoor ontstaat vernauwing in het wervelkanaal. Het ruggenmerg en de zenuwen komen klem te zitten waardoor gevoelloosheid en zwakte in benen toenemen.

Bij een stenose (vernauwing) in de rug kan deze verholpen worden door een lumbale laminectomie.

Wat is een lumbale laminectomie?

Laminectomie is het verwijderen van één of meerdere wervelbogen om ruimte te creëren voor de zenuwwortels. Lumbale laminectomie wil zeggen dat het de wervelbogen van de lendenwervels (rug) betreft. De wervelbogen dienen verwijderd te worden wanneer het wervelkanaal vernauwd is geraakt door artrose (kalkafzetting) van de wervels. Door veroudering worden de wervels minder flexibel en de bindweefselbanden, die de rugspieren aan de wervels hechten, verdikken. Hierdoor ontstaat vernauwing in het wervelkanaal. De zenuwwortels en de zenuwen komen klem te zitten wat bij het lopen pijn, gevoelloosheid en

zwakte in rug en benen veroorzaakt.

Klachten bij een kanaalstenose in de rug

Een kanaalstenose in de rug veroorzaakt pijn bij het lopen, gevoelloosheid en zwakte in de rug en benen.

Het stellen van een diagnose

Het vermoeden van een kanaalstenose in de rug wordt bevestigd door middel van een [MRI scan](#). Dit onderzoek heeft u al ondergaan voordat u bij een neurochirurg komt. De afspraak voor dit onderzoek is gemaakt door de verwijzer, dit kan een neuroloog of een orthopeed zijn.

De operatie

De operatie wordt uitgevoerd door een neurochirurg of een neurochirurg in opleiding. Hij/zij maakt in de huid van de rug een verticale snee op de plaats waar de zenuwwortels bekneld zijn. Als de lange rugspieren opzij geschoven zijn, worden de wervelbogen weggehaald. Ook de dikker geworden bindweefselbanden worden weggenomen. Overtollig weefsel dat het wervelkanaal vernauwt, wordt ook weggehaald. Op deze manier komen de zenuwwortels weer vrij te liggen en kunnen de klachten afnemen.

Mogelijke problemen

Bij elke operatieve ingreep bestaat een risico op mogelijke problemen. Uw behandelend arts heeft mogelijke problemen al met u besproken. Als u hierover nog vragen hebt, kunt u deze aan uw behandelend arts stellen.

Meer informatie over: Mogelijke problemen

Mogelijke problemen kunnen zijn:

- Doof gevoel of verlies van kracht,
- Nabloeding,
- Wondproblemen,
- Lekkage hersenvocht,
- Instabiliteit van de wervels,
- Vorming van littekenweefsel rond de zenuw.
- Terugkeer van klachten.

Doof gevoel of verlies van kracht.

Een doof gevoel of verlies van kracht komt meestal door een geïrriteerde en gezwollen zenuw door de operatie. De irritatie wordt veroorzaakt door manipulatie aan de zenuwwortels die al lang in de knel hebben gezeten. Het doof gevoel en verlies aan kracht gaan meestal weer vanzelf over in de weken tot maanden na de operatie. Een doof gevoel of verlies van kracht, dat al voor de operatie bestond, vertoont meestal een minder goed of zelfs geen herstel. Vaak duurt het veel langer, voordat een eventueel herstel bemerkt wordt. Een doof gevoel kan

onaangenaam zijn, maar het beïnvloedt het functioneren van het been niet.

Nabloeding

Een nabloeding komt zeer zelden voor. Het kan zich uiten doordat de wond erg dik en pijnlijk wordt in de eerste uren na de operatie of doordat de wond lang bloed of bloederig vocht blijft lekken. Soms kan, als gevolg van een nabloeding, druk op de zenuwen ontstaan. Hierdoor kunt u pijn, tintelingen een doof gevoel en/of verlies van kracht in de benen ervaren.

Wondproblemen

Er kunnen op verschillende plaatsen wondproblemen ontstaan:

Infectie van de wond.

Dit kan het geval zijn als het litteken niet goed geneest of als er steeds gelig vocht of pus uit de wond komt.

Infectie van de tussenwervelruimte en/of de wervel.

Dit komt zeer zelden voor en geeft, als het optreedt, vooral veel last in de rug en /of buik.

Loslaten van de wondranden.

Als de wondranden een klein beetje loslaten kan dit geen kwaad en groeit het gewoon weer dicht. Loslatende wondranden kunnen echter duiden op een beginnende infectie. Als de wondranden over meer dan 1 centimeter loslaten, moet de wond gecontroleerd worden op het verpleegkundig spreekuur Neurochirurgie.

Lekkage hersenvocht

Lekkend hersenvocht treedt op bij een paar procent van de geopereerde patiënten. Het kan ontstaan omdat het vlies om de zenuw(en) een kleine beschadiging oploopt. Hierdoor kan vocht dat zich om de hersenen, ruggenmerg en zenuwen bevindt, gaan lekken. Dit is meestal maar een heel klein beetje. Als het mogelijk is, wordt de beschadiging gehecht, anders wordt het op een andere wijze dichtgemaakt. Soms kunt u er (wat) hoofdpijn van hebben maar meestal is het gaatje zo klein dat u er geen last van heeft. Als er veel vocht weggelopen is, krijgt u het advies om ongeveer 1 liter vocht extra per dag te drinken en een paar dagen bedrust te houden.

Instabiliteit van de wervels

Na een lumbale laminectomie kan er een lichte speling tussen de wervels ontstaan, waardoor er weer last van rug of benen ontstaat.

Vorming van littekenweefsel rond de zenuw

Hierover bestaan vele misvattingen. Littekenweefsel ontstaat bij elke operatie en het levert meestal geen enkel probleem op. Tegenwoordig kan littekenweefsel met MRI-onderzoek zichtbaar gemaakt worden, waardoor een onbegrepen last al snel ten onrechte hieraan toegeschreven wordt. In sommige gevallen kan littekenweefsel problemen geven en de zenuw gaan beknellen.

Terugkeer klachten.

Het terugkomen van de klachten (een recidief), zoals bij een hernia, is in feite onmogelijk omdat het verwijderde bot niet weer aangroeit. Het weer optreden van de klachten wordt veroorzaakt door aangrenzende niveaus die bij de vorige operatie niet in aanmerking kwamen voor verruiming. De stenose is nu echter zover gevorderd dat een her-operatie nodig is om de nieuwe vernauwing te verhelpen.

Vorbereiding

Ziekenhuisopname in beeld

Om u een idee te geven hoe een opname in het ETZ verloopt wordt er een filmpje gemaakt van opname tot ontslag. Dit filmpje is nog niet klaar op dit moment.

De planning

De operatieplanner van Neurochirurgie regelt de planning van de opnames. U wordt geopereerd door een neurochirurg of een arts-assistent Neurochirurgie. U krijgt minimaal 2 dagen voor de operatie een telefoontje, wanneer, hoe laat en op welke afdeling u zich dient te melden.

Meer informatie over: De planning

De wachttijd verschilt per operatie en specialist. Dit kan betekenen dat u niet direct aan de beurt bent nadat u op de wachtlijst bent geplaatst. De wachttijd tot de operatie kan bijvoorbeeld beïnvloed worden door spoedoperaties. Een opname wordt altijd onder voorbehoud gepland. Dat wil zeggen dat op het laatste moment de opname niet door kan gaan i.v.m. bijvoorbeeld een spoedoperatie. De operatiedatum wordt door de operatieplanner Neurochirurgie aan u doorgebeld. Dit wordt minimaal 2 dagen van tevoren gedaan. Incidenteel gebeurt het dat het op nog kortere termijn is, bijvoorbeeld als een operatie niet door kan/mag gaan bij een andere patiënt. Bij vragen over u operatiedatum kunt u mailen naar

okplanningnrc@etz.nl

Neurochirurg in opleiding.

Tijdens de operatie wordt de neurochirurg (meestal) geassisteerd door een neurochirurg in opleiding. Hij/zij zal een deel van de operatie uitvoeren, afhankelijk van zijn of haar vaardigheidsniveau. Sommige neurochirurgen in opleiding kunnen bepaalde operaties zelfstandig uitvoeren. Dit gebeurt enkel wanneer het opleidingsteam unaniem heeft vastgesteld dat de neurochirurg de ingreep beheerst. Wilt u hier meer over weten dan kunt u de folder [het ETZ als opleidingsziekenhuis in opleiding](#) lezen.

Het verpleegkundig spreekuur

Als u in overleg met de neurochirurg voor een operatie hebt gekozen, wordt er een afspraak gemaakt op het verpleegkundig spreekuur op de polikliniek. Dit gesprek is met een verpleegkundige welke ook werkzaam is op de afdeling Neurochirurgie.

Meer informatie over: Het verpleegkundig spreekuur

Enkele weken voordat u opgenomen gaat worden op etage D Neurochirurgie (zie ook de folder [Wegwijs op etage D, Neurochirurgie](#)) krijgt u een afspraak met een verpleegkundige van afdeling Neurochirurgie op de polikliniek Neurochirurgie. Tijdens dit gesprek wordt u en uw familie/naasten geïnformeerd over de gang van zaken tijdens de opname en over de verpleegkundige zorg rondom de operatie.

Het anesthesiespreekuur

U wordt geopereerd op locatie ETZ Elisabeth. Daarvoor moet u het anesthesiespreekuur bezoeken op de polikliniek Anesthesiologie. U krijgt daarvoor een afspraak toegestuurd op uw huisadres.

Meer informatie over: Pre operatieve screening

Ter voorbereiding op de operatie en verdoving bezoekt u de polikliniek Anesthesiologie. Daar beoordelen verpleegkundig specialisten en physician assistants uw gezondheidstoestand en nemen zij zo nodig maatregelen om uw gezondheid te verbeteren. Ook bespreken zij het anesthesiebeleid met u en beantwoorden zij uw vragen over de verdoving.

Soms zal het nodig zijn aanvullend onderzoek te laten doen. Vaak kan dit dezelfde dag nog, in sommige gevallen moet u op een later tijdstip nog een keer terugkomen. Er wordt geprobeerd om afspraken zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

U kunt u op het bezoek voorbereiden door thuis al na te denken over uw medische voorgeschiedenis, allergieën, operaties en eventuele anesthesieproblemen bij uzelf of in uw familie. Schrijf vragen die u hebt op, zodat u ze niet vergeet te stellen tijdens het gesprek.

Het is belangrijk dat u eventuele medicijnen of een actueel medicijnoverzicht meeneemt, wanneer u de polikliniek Anesthesiologie bezoekt. Dat geldt ook voor middelen die u zonder recept bij apotheek of drogist of via internet koopt. Voorafgaand aan het gesprek met de verpleegkundig specialist of physician assistant brengt een apothekersassistente uw eventuele medicijngebruik met u in kaart.

Wat is anesthesie?

Anesthesie betekent letterlijk gevoelloosheid. Dit houdt in dat de anesthesioloog er samen met de anesthesiemedewerker voor zorgt dat u de operatie of het onderzoek zonder pijn en op een prettige en veilige wijze doorstaat. Tevens waken zij met behulp van geavanceerde apparatuur tijdens de ingreep continu over uw lichamelijke toestand.

Er zijn verschillende vormen van anesthesie. Grofweg wordt een onderscheid gemaakt in algehele anesthesie (narcose) en regionale anesthesie (verdoving van een gedeelte van het lichaam). Bij de keuze voor de ene of de andere techniek wordt onder andere rekening gehouden met uw voorkeuren, met uw gezondheidstoestand en met de aard en duur van de operatie.

Vormen van verdoving

Algehele anesthesie

In het geval van algehele anesthesie (ook wel narcose genoemd) bent u tijdens de operatie of het onderzoek geheel buiten bewustzijn. De anesthesioloog brengt u in slaap door toediening van medicijnen via een infuusnaald; het in slaap vallen gaat heel snel. Terwijl u onder narcose bent, bewaken de anesthesioloog en anesthesiemedewerker onder andere uw hartslag, bloeddruk en ademhaling. Afhankelijk van uw gezondheidstoestand en van de zwaarte van de operatie, worden lichaamsfuncties nog uitgebreider bewaakt.

Door het toedienen van medicijnen en infuusvloeistoffen tijdens de operatie wordt uw conditie op peil gehouden en voelt u geen pijn. Tijdens de narcose ademt u door een buisje dat in de luchtpijp of keelholte is ingebracht. Dit buisje wordt ingebracht als u net onder narcose bent en wordt door de anesthesioloog verwijderd wanneer u wakker wordt gemaakt. U merkt weinig of niets van deze handelingen.

Regionale anesthesie

Er zijn verschillende vormen van regionale anesthesie. Welke vorm toegepast kan worden is afhankelijk van de aard en duur van de operatie.

1. Spinale anesthesie

Via een prikje in uw rug wordt een verdovende vloeistof ingebracht die uw onderlichaam voor 2 tot 6 uur verdooft. De pijn van deze 'ruggenprik' is vergelijkbaar met het prikken van een infuus. Omdat de zenuwen naar uw spieren tijdelijk zijn uitgeschakeld, is het vaak niet mogelijk om uw benen te bewegen. Deze verdoving maakt het mogelijk om operaties onder de navel uit te voeren.

2. Epidurale anesthesie

Door middel van een prik in de rug (die vooraf plaatselijk wordt verdoofd) wordt een slangetje in de rug ingebracht. Via dit slangetje, waar u gewoon op kunt liggen, wordt de verdovingsvloeistof toegediend. Deze manier van verdoven wordt toegepast als pijnbestrijding bij bevallingen en bij sommige operaties.

Oproep operatiedatum

U wordt door de operatieplanner Neurochirurgie gebeld wanneer de operatiedatum is. De medewerker vertelt u ook hoe laat u zich mag melden en op welke afdeling dat is. Tevens wordt aan u doorgegeven vanaf hoe laat u niets meer mag eten en drinken.

Stoppen met bloedverdunners

Als u bloedverdunnende middelen gebruikt (waaronder bijvoorbeeld: Acetylsalicylzuur Cardio , Ascal®, Aspirine®, Marcoumar®, Plavix®, of Acenocoumarol) dan dient u hiermee voor de operatie te stoppen. U wordt hier tijdig over geïnformeerd door de operatieplanner van Neurochirurgie.

Bent u niet zeker of u bloedverdunners gebruikt, neem dan contact op met uw huisarts of apotheek.

Nuchter zijn

Het is erg belangrijk dat u nuchter bent voor de ingreep. Een lege maag voorkomt verslikken tijdens of direct na de operatie en voorkomt deels dat u misselijk bent of gaat braken na de operatie. Van de operatieplanner van Neurochirurgie krijgt u te horen vanaf welk tijdstip u nuchter moet zijn.

Meer informatie over: Nuchter zijn

Wij hanteren de zogenaamde 6-2 regel. Dit houdt in dat u tot **6 uur** voor het tijdstip van de opname mag eten en drinken. En dat u **2 uur** voor het tijdstip van de opname alleen nog 'lichte dranken' mag drinken. Hiermee bedoelen wij water en (liever nog dan water) heldere suikerhoudende dranken zoals: appelsap, ranja, thee of koffie met suiker (melkproducten zijn niet toegestaan).

Het niet opvolgen van deze 6-2 regel kan uw gezondheid schaden en leiden tot uitstel van operatie of onderzoek. Afhankelijk van uw gezondheid en het soort operatie kan van bovenstaande richtlijnen worden afgeweken. Dit bespreken we met u tijdens uw bezoek op de polikliniek Anesthesiologie. Een slokje water drinken om medicijnen in te nemen is wel toegestaan. Op de polikliniek Anesthesiologie is met u besproken welke medicijnen wel of niet ingenomen mogen worden. Deze informatie vindt u terug op de bezoekerssamenvatting. Tandepoetsen is geen bezwaar.

Verdere informatie kunt u vinden in de folder : [Als u een ingreep onder anesthesie moet ondergaan.](#)

Wat kunt u meenemen naar het ziekenhuis?

De volgende zaken kunt u meenemen naar het ziekenhuis.

Meer informatie over: Wat kunt u wel en niet meenemen?

De volgende zaken kunt u meenemen naar het ziekenhuis.

- Ochtendjas,
- Nachtkleding,
- Ondergoed,
- Toiletpullen,
- Gebittenbakje,
- Makkelijke schoenen (goed ingelopen),
- Makkelijk zittende kleding, zodat u niet de hele dag in de pyjama hoeft te lopen,
- Rollator als u dat hulpmiddel thuis al gebruikte,
- Medicijnen in originele verpakking,
- Geld (voor het winkeltje eventueel),
- Leesboek of tijdschriften,
- Mobiele telefoon (heeft u die niet, kunt u gebruik maken van de afdelingstelefoon).

Wat u beslist niet moet meenemen.

- Veel geld,
- Pantoffels die erg los zitten,
- Sieraden,
- Waardevolle papieren, betaalcheques, pasjes.

Regelen van nazorg

Na de operatie bent u iets beperkt in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten en soms ook in geringe mate in de lichamelijke verzorging.

Meer informatie over: Regelen van nazorg

Mogelijk zijn er mensen in uw directe omgeving, zoals familie en buren, die u hierbij kunnen helpen. De verpleegkundige van afdeling Neurochirurgie bespreekt met u voor de opname welke mogelijkheden er zijn:

- Rechtstreeks naar huis toe gaat met mantelzorg;
- Rechtstreeks naar huis toe gaat met thuiszorg;

U betaalt een inkomensafhankelijke bijdrage voor de zorg die u ontvangt. Bij de verschillende thuiszorgorganisaties zijn een aantal hulpmiddelen te leen of te koop, waardoor u een aantal activiteiten gemakkelijker of zelf kunt verrichten. Bij problemen met koken kunt u de maaltijdservice inschakelen. Veel supermarkten hebben tegenwoordig filialen met een bezorgservice voor boodschappen.

A: thuiszorg

Huishoudelijke hulp

Na de operatie mag u tijdelijk geen zware huishoudelijke taken verrichten. Of u in aanmerking komt voor huishoudelijke hulp wordt bepaald door uw gezinssituatie. U kunt huishoudelijke hulp aanvragen bij het WMO-loket van uw gemeente.

Hulp bij de persoonlijke verzorging

Tijdens de opname proberen wij u zo zelfstandig mogelijk te maken. Het kan echter zijn dat niet alles zelfstandig lukt, door andere omstandigheden. Dan is er de mogelijkheid om hulp bij de persoonlijke verzorging te krijgen. U bespreekt met de verpleegkundige op het verpleegkundig spreekuur voor opname of u thuiszorg nodig heeft en hoe vaak zij dan bij u langs moet komen in de thuissituatie. De transferverpleegkundige zal dan ingeschakeld worden en gaat met u hierover in gesprek.

B: maaltijdvoorziening

Wanneer koken problemen gaat geven, is het mogelijk gebruik te maken van de maaltijd-express. In Tilburg worden ze dagelijks bezorgd, in de regio wekelijks. De maaltijden moeten worden opgewarmd in de magnetron, deze kunt u ook huren. U bent vrij in het bepalen van het aantal maaltijden per week en de kosten per maaltijd bedragen ongeveer € 7,00 (afhankelijk of u ook soep, dessert of bijvoorbeeld salade wil). Dit is van Maaltijdenexpress Brabant, telefoonnummer: 013-5442513.

Opname

Vorbereiding op de dag van de opname

Voordat u naar de naar het ziekenhuis komt en zodra u op de afdeling komt , kunt u zich goed voorbereiden met de volgende stappen:

Meer informatie over: Voorbereiding op uw operatie

U kunt het volgende zelf doen of samen met de verpleegkundige:

Wat u zelf kan doen

Op de afdeling:

Net voor de operatie

Samen met de verpleegkundige:

Dag van opname de operatiedag

Voor veel patiënten geldt dat de opnamedag de operatiedag is.

Meer informatie over: Dag van opname

In sommige gevallen vindt de opname een dag eerder plaats om bijvoorbeeld speciale voorbereidingen te kunnen treffen of omdat de thuissituatie een opname op de dag van de operatie niet toelaat. (vervoer, reisafstand, te veel zorg 's morgens vroeg, etc.)

Als u pas op de dag van de operatie wordt opgenomen, kunt u verwacht worden vanaf 06.45 uur. U krijgt de exacte informatie van de operatieplanner Neurochirurgie.

- Voor een lumbale laminectomie (op meerdere niveaus) wordt u ongeveer 3 dagen in het ziekenhuis opgenomen.
- **Echter wordt u op 1 niveau geopereerd, dan mag u al de eerste dag na de operatie met ontslag.**
- U hoort van de neurochirurg of u op 1 of meerdere niveaus wordt geopereerd.
- U wordt op de dag van opname op de afgesproken tijd bij etage D, Neurochirurgie verwacht.
- Hier wordt u ontvangen door een verpleegkundige.
- De verpleegkundige informeert u over de gang van zaken op de verpleegafdeling.
- Ze kijkt samen met u of er nog zaken zijn veranderd sinds het gesprek met de verpleegkundige van de verpleegafdeling Neurochirurgie op de polikliniek neurochirurgie.
- Er wordt eventueel bloed geprikt.
- **Brengt u vooral uw medicijnen mee in de originele verpakking.**

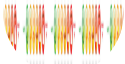
Binnenkomst voor 7.00 uur ETZ Elisabeth

Als u om 6.45 uur aanwezig moet zijn op **locatie ETZ Elisabeth**, dan moet u om binnen te komen de Spoedeisende Hulp ingang nemen.

De hoofdingang is dan namelijk nog niet open. De auto moet u echter wel gewoon op het hoofdparkerterrein parkeren en niet bij de Spoedeisende Hulp.

Omgaan met de pijn.

Pijn speelt een belangrijke rol bij een operatie. Pijn is een ingewikkeld verschijnsel. Er zitten zowel lichamelijke als emotionele en sociale kanten aan. De beleving van pijn en de hevigheid van pijn is afhankelijk van meerdere factoren. Het is belangrijk dat wij rekening houden met alle factoren die invloed hebben op uw pijn. Op die manier kunnen wij u de pijnbehandeling geven die het beste bij u past. De verpleegkundige legt aan u bij opname uit:

- Hoe pijn meten verloopt
- Methode van pijnbestrijding

Het meten van pijn

Zowel op de dag van de operatie als de dagen daarna, zullen wij uw pijn meten. Dat gebeurt door middel van een zogenaamd pijnmeetlatje. Op bovenstaande foto staat een lijn met aan de ene kant de tekst: geen pijn en aan de andere kant: heel veel pijn. Wij vragen u op deze lijn aan te geven hoeveel pijn u heeft. Aan de hand daarvan kan de verpleegkundige of arts uw pijnmedicatie bepalen of aanpassen.

Meer informatie kunt u vinden in de [folder 'pijnmeting'](#).

Voor de operatie

Korte tijd voordat u naar de operatiekamer gaat:

- **Wordt u gevraagd om te plassen op het toilet.**
- **Een operatiehemd aan te trekken.**
- **Sieraden uit te doen.**
- **Eventueel gebitsprothese uit te doen.**

Vervolgens geeft een verpleegkundige u een medicijn ter voorbereiding op de narcose. Hierna wordt u naar de operatiekamer gebracht. Daar maakt u kennis met de anesthesioloog. Op de operatiekamer krijgt u een infuus en wordt de narcose toegediend.

De operatie

De duur van de operatie is afhankelijk van het aantal niveaus waar de neurochirurg moet opereren. De neurochirurg kan u vertellen hoe lang de operatie ongeveer gaat duren.

U bent totaal wel een aantal uren van de verpleegafdeling.

Meer informatie over: De operatie

Op de operatiekamer wordt u geopereerd onder volledige narcose.

De lumbale laminectomie wordt regelmatig uitgevoerd in het Elisabeth TweeSteden Ziekenhuis.

Direct na de operatie

Na de operatie wordt u wakker in de uitslaapkamer.

Meer informatie over: Direct na de operatie

- U heeft eventueel een redondrain gekregen waarin wondvocht loopt.
- Het is normaal dat u na de operatie wondpijn heeft. U kunt ook misselijk zijn. U krijgt voor beide klachten medicijnen.
- Na de operatie hebt u een infuus in uw arm. Dit infuus blijft u een aantal uren houden. Het naaldje wordt de ochtend na de operatie verwijderd.
- Zodra u weer voldoende wakker bent en uw toestand het toelaat, wordt u met toestemming van de anesthesioloog terug naar de verpleegafdeling gebracht.

Wat is een redondrain?

Een redondrain is een dun slangetje dat tijdens de operatie in het operatiegebied is achter gelaten onderhuids. Via de drain kan bloed weglopen. Aan de drain zit een drainflesje. Het drainflesje is bevestigd aan de rand van het bed. De drain blijft zitten tot 6 uur na de operatie en wordt dan verwijderd door de verpleegkundige.

Na de operatie

Op de verpleegafdeling:

- **Controleert de verpleegkundige regelmatig uw polsslag, bloeddruk en de functie van uw benen.**
- **Mag U weer eten en drinken.**
- **Moet u 4 uur op uw rug blijven liggen, dit is om bloedinkjes in de wond zoveel mogelijk tegen te gaan.**
- **Mag u na 4 uur, als de verpleegkundige uitleg heeft gegeven over het in- en uit bed komen, weer rustig mobiliseren (in beweging komen).**
- **Moet u na 4 uur al een keer geplast hebben. Heeft u nog niet geplast, dan wordt uw blaas met een slangetje (katheter) geleegd.**
- **Mag u na 4 uur ook afwisselend op de linker - en op de rechterzijde gaan liggen. Als u hulp nodig heeft helpt de verpleegkundige u.**
- **Wordt na 6 uur de eventuele redondrain verwijderd.**

Meer informatie over: Pijn na de operatie

Na de operatie voelt u wondpijn, waarvoor u pijnstillende medicijnen krijgt toegediend (zie folder [Pijnmeting](#)). De wond van de operatie kan enkele dagen tot weken gevoelig blijven. Bij sommige mensen duurt dit langer.

Het kan voorkomen dat u in de eerste twee maanden na de operatie pijn in het been/benen houdt. Deze pijn kan per dag wisselen en wordt meestal veroorzaakt door irritatie van de zenuw. Het kan gebeuren dat

de pijn pas na enkele weken optreedt door verkrampingen in de spiergroep van de bil of been. Deze spierverkrampingen kunnen vaak verholpen worden door de pijnlijke plek een aantal weken intensief te masseren.

Zwelling

De zenuw kan de eerste 3 tot 5 dagen na de operatie zwellen als gevolg van irritatie tijdens de operatie.

Dit kan pijn, dove gevoelens of tintelingen veroorzaken, die na een week geleidelijk aan minder moeten gaan worden.

Soms treedt een zwelling op van de wond. Dit wordt meestal veroorzaakt door de oplosbare hechtingen onder de huid of wat wondvocht. Deze zwelling verdwijnt binnen 2 tot 3 maanden

Herstel

De eerste dag na de operatie

Vandaag:

- **Mag u douchen of uzelf verzorgen in de badkamer. Eventueel krijgt u aan bed hulp met de verzorging.**
- **Controleert en verzorgt de verpleegkundige de wond.**
- **Mag u, eventueel onder begeleiding van een verpleegkundige, regelmatig uit bed en wat rondlopen.**
- **Moet u zitten zoveel mogelijk vermijden.**
- **Krijgt u in de loop van de dag het ontslaggesprek.**

Ontslaggesprek

Omdat u morgen met ontslag mag hebt u vandaag een ontslaggesprek met de verpleegkundige.

Meer informatie over: Ontslaggesprek

Tijdens dit gesprek wordt u ingelicht over het naderende ontslag. Er worden een aantal vaste punten besproken en u wordt gevraagd naar uw ervaringen tijdens uw opname en het verblijf op de afdeling. Uiteraard mag u uw partner/naaste uitnodigen bij dit gesprek.

De tweede dag, het ontslag

Vandaag:

- **Mag u douchen of uzelf verzorgen aan de wastafel.**
- **Kunt u als u hierbij problemen ondervind, tips en adviezen vragen aan de verpleegkundige van de afdeling.**
- **Controleert en verzorgt de verpleegkundige de wond en geeft u een nieuwe pleister.**
- **Wordt u behandeld door een fysiotherapeut.**

- Geeft de fysiotherapeut u uitleg over oefeningen die meehelpen aan het herstel van uw rug en niet belastend zijn.
- Krijgt u instructies van de fysiotherapie over wat u wel en niet mag doen.
- mag u met ontslag in de ochtend, ongeveer om 10 uur.

Het behandelprogramma van de fysiotherapie

In dit filmpje geeft de fysiotherapie u uitleg over oefeningen die meehelpen aan het herstel van uw rug en welke niet belastend zijn. Verder krijgt u instructies over wat u wel en niet mag doen.

Ontslag

Voor het ontslag

Voordat u naar huis gaat worden er nog een aantal zaken geregeld.

Meer informatie over: Voor het ontslag

- Er wordt een controle afspraak gemaakt bij de neurochirurg (datum ongeveer 6-8 weken na de operatie).
- Als u niet oplosbare hechtingen hebt, wordt er een afspraak gemaakt op het verpleegkundig spreekuur (op de polikliniek Neurochirurgie) om deze te laten verwijderen.
- De ontslagbrief voor de huisarts wordt digitaal opgestuurd.
- Er wordt eventueel een digitaal recept naar de thuisapotheek gestuurd, voor medicijnen die u moet blijven innemen.
- U krijgt ook zorginstructies.

Apotheek

Als u een digitaal recept heeft gekregen, kunt u de medicijnen in de thuisapotheek ophalen.

Meer informatie over: Apotheek

Soms wordt in overleg met u het recept naar de apotheek in **ons** ziekenhuis gestuurd.

Doordat deze apotheek gekoppeld is met veel andere apotheken in de regio, kunnen ze hier via een computerkoppeling direct uw medicijngebruik bekijken en het recept dat digitaal aangeboden wordt verwerken met de actuele gegevens.

Deze gegevens worden op de computer in de apotheek bewaard.

Als u niet bent ingeschreven in een van deze apotheken, kunt u toch hier terecht. Ze beschikken dan echter niet over uw gegevens. **U heeft dan altijd een inschrijvingsbewijs nodig van de zorgverzekeraar.**

Ook kunnen ze dan niet direct nagaan of uw nieuwe medicijnen wel bij uw bestaande medicatie passen.

Om uw medicijngebruik zo compleet mogelijk te houden, faxen ze het aangeboden recept, na uw toestemming, door naar uw eigen apotheek. Deze is daardoor ook op de hoogte van het aangeboden recept.

Dus: Een patiëntenpasje van het ziekenhuis wordt niet geaccepteerd, wel uw inschrijvingsbewijs van de zorgverzekeraar. Ook moet u uw BSN nummer kunnen overleggen aan de apothekersassistenten. Dan kunnen zij u beter van dienst zijn.

Apotheek DeLeij in ETZ Elisabeth is geopend:

- Maandag tot en met vrijdag: 8.30-17.30 uur
- Zaterdag: 09.00-13.00 uur
- Zon- en feestdagen: gesloten

Telefoon: 013-5070854

Fax: 013-5070859

Mail: info@apotheekdeleij.nl

Adviezen voor thuis

Het is na de operatie belangrijk voor uw herstel dat u de leefregels en adviezen volgt.

Meer informatie over: Adviezen voor thuis

De eerste zes weken na de operatie staan in het teken van wondherstel en het vinden van de juiste balans tussen bewegen en rusten. De algemene dagelijkse taken, zoals het lopen in huis, buitenshuis of traplopen, worden rustig opgebouwd en afgewisseld met voldoende rust. De snelheid van het opbouwen en de hoeveelheid rust verschilt ontzettend per persoon. Luister hierbij goed naar het eigen lichaam. Het is mogelijk dat u tijdens de activiteiten pijn in uw rug krijgt. Dit komt waarschijnlijk door het intensiever aanspannen van de rugspieren die tussen de wervels zitten. Wordt deze pijn echter ondragelijk, dan kan dit een teken van het lichaam zijn dat u teveel gedaan heeft. Probeer na te gaan of u deze dag (of de dag ervoor) veel heeft gedaan en of dit invloed kan hebben gehad op de pijn. Pas vervolgens uw balans van bewegen en rust hierop aan. Hieronder staan enkele richtlijnen om activiteiten, zoals lopen, zitten, bukken en tillen op te bouwen.

Liggen

De eerste weken na uw operatie is het goed om regelmatig te gaan liggen. Probeer overdag zoveel mogelijk plat op de rug te rusten vanwege de wondgenezing en de belasting op de rug. s 'Nachts mag u indien gewenst rug-, en zijligging afwisselen. Zorg dat u op een bed slaapt dat niet doorzakt. De eerste twee weken zal u gemiddeld 30-45 minuten per uur liggend doorbrengen. In de zes weken na de operatie gaat u de duur en de frequentie van het liggen afbouwen, luister hierbij goed naar het eigen lichaam. Een bed beneden wordt geadviseerd, zodat u niet elke keer de trap op hoeft. Dit kan, met name in het begin, nog vermoeiend zijn.

Zitten

Vanwege de belasting op de rug wordt het afgeraden langdurig te zitten. Als u gaat zitten, doe dit dan de eerste twee weken maximaal 15 minuten, maximaal drie keer per dag. Hierna kunt u de duur en de frequentie van het zitten op geleide van de klachten uitbouwen. Toename van klachten kan zich uiten in ondragelijke pijn ter hoogte van de wond of uitstraling naar de benen. Als dit gebeurt, wissel van houding. Ook als dit eerder dan 15 minuten komt opzetten. Probeer tijdens het zitten een actieve houding aan te nemen; neem plaats op een stoel met rugleuning, zit rechtop en zorg ervoor dat de voeten goed op de grond steunen (gebruik eventueel een voetensteuntje).

Lopen

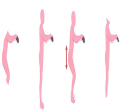
Regelmatig lopen en bewegen is een belangrijke oefening en bevorderlijk voor uw herstel. Probeer hierbij schoenen te dragen (geen sloffen of slippers), een goede demping in de schoen geeft de rug meer rust tijdens het lopen. Probeer het lopen rustig aan op te bouwen, in tijd en afstand, zodat u hiermee geleidelijk uw conditie opbouwt. De loopafstand is erg wisselend per persoon, daarom is het wederom van belang goed naar uw eigen lichaam te luisteren. Een toename van klachten kan zich uiten in ondragelijk pijn ter hoogte van de wond of uitstraling naar de benen. Als dit gebeurt tijdens het lopen, neem dan rust in een liggende positie. Deze pijn kan ook optreden wanneer u de loopafstand te snel heeft opgebouwd. Dit is een teken van het lichaam dat u te veel heeft gedaan en u meer rust moet nemen. Pas in dit geval de opbouw van het lopen aan.

Huishoudelijk werk

Het doen van licht huishoudelijke werkzaamheden, zoals afwassen, koffiezetten, tafel dekken etc., kunt u enkele dagen na uw operatie weer hervatten. Als u al de genoemde activiteiten, zoals lopen en zitten, zonder klachten heeft doorlopen, kunt u de huishoudelijke activiteiten langzaam uitbreiden. Zwaardere huishoudelijke taken zoals stofzuigen, dweilen, wassen, tuinieren kunt u, indien de klachten dit toelaten, zes weken na de operatie hervatten.

Bukken en tillen

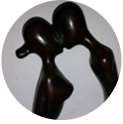
Vooroverbukken en is een zware belasting voor de rug. Vermijd deze beweging door met een rechte rug te hurken om iets van de grond op te rapen. Hetzelfde geldt voor tillen. De eerste twee weken na uw operatie raden wij tillen af. Tillen is altijd een extra belasting voor de rug en daarom is het beter tillen, voor zover mogelijk, te vermijden. Maak waar mogelijk gebruik van hulpmiddelen. Mocht het niet anders kunnen til dan met een rechte rug en begin met lichte lasten (-/+ 2 kg). Gaat dit goed dan mag u geleidelijk aan meer tillen, maar houd rekening met bovenstaande.

Het hervatten van uw werk

Lichte werkzaamheden (werken aan een bureau) kunt u na twee tot vier weken opbouwend hervatten, mits u goed oplet met bukken en tillen. De zwaardere werkzaamheden (werk waarbij veel getild moet worden) mogen na drie maanden worden hervat. Dit eventueel in overleg met uw behandelend (bedrijfs)arts.

Seks

Seksuele gemeenschap is niet bezwaarlijk, mits u verstandig met uw rug omgaat.

Fietsen

Na ongeveer twee weken mag u weer fietsen. U dient bij voorkeur op een asfaltweg te gaan fietsen. Bouw dit rustig op, in afstand en tijd. Let op, tijdens het fietsen zit u op het zadel. Het zitten kan extra klachten opleveren. Houd dus met het opbouwen van het fietsen rekening met het opbouwen van het zitten.

Autorijden

Als na de eerste zes weken van uw operatie de kracht van de been- en voetspieren normaal is, mag u zelf autorijden. Gedurende de eerste zes weken mag u wel met iemand mee rijden. U kunt een plastic zak op de autostoel leggen om het draaien in en uit de auto te vergemakkelijken. Het wordt afgeraden om op de achterbank te liggen. Tevens omdat u dan niet verzekerd bent, mocht er iets gebeuren.

Zwemmen

Als de operatiewond geheeld is, mag u na drie weken zwemmen. U begint met zwemmen op uw rug, de keren daarop mag u ook op uw buik zwemmen. Zwemmen wordt zelfs aangeraden omdat het de rug weer soepel en beweeglijk maakt. Op de rug zwemmen heeft de voorkeur om de houding van de rug te bevorderen. Tevens kunt u loopoefeningen in het water toepassen. In het water zullen loopoefeningen minder belastend zijn voor de rug dan op het droge. Maak het niet te intensief, luister opnieuw goed naar het eigen lichaam. Let daarnaast op voor sterke afkoeling.

Sporten

Met contact- en competitiesport kunt u weer beginnen na overleg met uw behandelend arts en/of fysiotherapeut.

Fysiotherapie

Fysiotherapie wordt niet standaard voorgeschreven, omdat daar doorgaans geen reden voor is. U krijgt op de afdeling goede instructies. In de eerste zes weken na de operatie staan in het teken van wondherstel en het vinden van een goede balans tussen activiteiten en rust. Tijdens de controle bij de neurochirurg kunt u overleggen of fysiotherapie nog nodig is.

Wond

Om de wond zo goed mogelijk te laten genezen:

- Is douchen toegestaan als de operatiewond dicht is,
- Moet u minimaal 2 weken niet in bad gaan liggen.
- Verwijdert u de pleister voor het douchen en plakt u nadien een nieuwe pleister.
- Hoeft er na 48 uur na de operatie geen pleister meer op de wond, mits de wond droog is.
- Wordt bij lekkage dagelijks de pleister verschoond.
- Zijn Pleisters verkrijgbaar bij de apotheek.
- Is het belangrijk om de eerste 3 weken geen warmte van buitenaf aan de wond toe te voegen.

De wond is meestal gehecht met oplosbare hechtingen.

Het kan voorkomen dat de knoopjes van de oplosbare hechtingen na 10-14 dagen nog zichtbaar zijn (de knoopjes lossen niet op omdat ze buiten de huid zitten).

U mag deze dan zelf verwijderen of als u dat niet durft, aan de huisarts vragen dit voor u te doen.

Meer informatie over: Wond

Bij de volgende wondproblemen moet u contact opnemen met de polikliniek Neurochirurgie.

- Abnormale zwelling van de wond,
- Opengesprongen wond,
- Pus uit de wond.

Wanneer moet u contact met de polikliniek Neurochirurgie opnemen ?

Als u één van de volgende symptomen merkt, moet u contact opnemen met de polikliniek Neurochirurgie:

- Onhoudbare pijn in rug of been,
- Abnormale zwelling van de wond,
- Opengesprongen wond,
- Pus uit de wond,
- Hoge koorts,
- Toenemend krachtsverlies aan één of beide benen,
- Verschijnselen van incontinentie (het ongemerkt laten lopen van de plas of ontlasting zonder dat u daar invloed op heeft gehad),
- Of als u of uw fysiotherapeut het niet vertrouwt.

Meer informatie over: Wanneer moet u contact opnemen ?

Indien u vragen en/of problemen heeft, kunt u contact opnemen met het volgende telefoonnummer:

- binnen 48 uur na ontslag:

013-2216187 (regie afdeling)

- na deze periode (tijdens kantooruren):

013-2210300 (polikliniek Neurochirurgie)

Bij acute problemen na kantooruren, verzoeken wij u contact op te nemen met de huisartsenpost in uw woonplaats.

Belangrijke telefoonnummers

**ETZ (Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis) ;
013-2210000**

**Locatie ETZ Elisabeth;
Polikliniek Neurochirurgie;
013-2210300
Route 42 neurocentrum balie 6 en 7
E-mailadres:
polinrc@etz.nl**

**Fysiotherapie
013- 2210050**

**Kliniek Neurochirurgie:
Etage D1, kamer 1t/m 16
013-2212242
Etage D3, kamer 32 t/m 47
013-2212243**

**Vragen over uw operatiedatum ?
okplanningnrc@etz.nl
Vragen over uw Gamma-knife behandeling ?
gammaknife@etz.nl
Vragen over de wond?
nazorg@etz.nl
Overige vragen ?
secretariaatnrc@etz.nl**

Controle bezoek

Ongeveer zes tot acht weken na de operatie komt u op controle op de polikliniek neurochirurgie of heeft u een telefonische afspraak met de neurochirurg die u heeft geopereerd.

U kunt ook een afspraak hebben met de arts-assistent Neurochirurgie die bij de operatie aanwezig was.

De neurochirurg of de arts-assistent bespreekt met u de voortgang van uw herstel en u kunt vragen stellen aan de arts.

Tot Slot

Als u na het lezen van deze app nog vragen heeft, kunt u deze stellen aan u behandelend arts of aan de verpleegkundigen. Voor meer informatie kunt u ook terecht op; www.neurochirurgiebrabant.nl